

INHOUD

Woord vooraf	3	Publieksdienst	17
Collectiebeheer en presentaties	6	Vriendenkring	24
Roots & More – De reis van de geesten	13	Bedrijfsvoering	26
		Algemene gegevens	32

WOORD VOORAF

Voor u ligt het jaarverslag 2009. Inherent aan elk jaarverslag is de beschrijving van activiteiten, financiën, processen, successen en soms teleurstellingen die zich in een jaar kunnen voordoen.

Tijdens de totstandkoming van een jaarverslag wordt eigenlijk pas goed helder hoeveel werk er in zo'n relatief korte periode is verzet en hoe de organisatie, ongemerkt, toch veranderingen heeft doorgemaakt. Er is van medewerkers afscheid genomen en nieuwe collega's werden verwelkomd.

De doelstelling van de Stichting Afrika Museum is het in wijde kring belangstelling wekken voor de culturen van Afrika. Het Afrika Museum wil Afrikaanse voorwerpen zodanig presenteren dat de bezoekers onder de indruk raken van de rijkdom aan visies, levenspraktijken en artistieke uitingsvormen die Afrika en de Afrikaanse diaspora in de loop van hun lange geschiedenis hebben ontwikkeld en tot op heden levend hebben gehouden.

Voor het Afrika Museum was dit het eerste 'volle' jaar dat een nieuwe directie aan het roer mocht staan. En hoewel er in beleidsmatig opzicht van ingrijpende, drastische veranderingen geen sprake is geweest, legt een nieuwe directeur bijna onvermijdelijk eigen accenten. Medewerkers ontkomen dan niet aan een 'gewenningsperiode'. Terugkijkend op het afgelopen jaar mag geconstateerd worden dat dit 'wennen aan elkaar' in goede harmonie is verlopen. Met loyaliteit en verantwoordelijkheidsgevoel hebben alle medewerkers zich ingespannen om 2009 tot een memorabel jaar te maken. Wijzigingen hebben zich eveneens voorgedaan in de samenstelling van het bestuur. Het museum heeft in 2009 afscheid genomen van de heer Starmans, penningmeester, die na vele jaren trouwe dienst het stokje overgedragen heeft aan drs. Herwijn. Bovendien mocht het museum al eerder Prof. Venbrux, verbonden aan de universiteit van Nijmegen, als lid van het bestuur binnen zijn gelederen halen. Ook voor deze nieuwe bestuursleden was 2009 het eerste 'volle' jaar dat zij de activiteiten van het museum van nabij konden volgen. Nieuw in het museum is ook de aankoopcommissie,

bestaande uit voormalig bestuurslid Gerard van den Heuvel, Wilfried van Damme (voormalig hoofd onderzoek van het museum en thans verbonden aan de universiteiten van Leiden en Gent) en ondergetekende.

Het jaar 2009 was voor het museum vooral het jaar van 'Roots'. De grote jaartentoonstelling *Roots & More. De reis van de geesten*, was een grootschalige productie met hedendaagse kunstenaars uit de Afrikaanse diaspora en kende veel logistieke barrières. Het uiteindelijke product was een tentoonstelling die door veel van onze bezoekers zeer werd gewaardeerd en door de medewerkers werd ervaren als een wapenfeit, trots als men was dat van overal

in de wereld de bruiklenen uiteindelijk naar Berg en Dal getransporteerd konden worden. Veel complimenten mocht het museum eveneens ontvangen over de fototentoonstelling over vluchtelingen in Burundi, tot stand gekomen in samenwerking met fotograaf Joost van de Broek en journalist Jeroen Corduwener. In de evenementenprogrammering werd het afgelopen jaar uitdrukkelijk een relatie gelegd met de tentoonstellingen. Dit betekende dat een breed scala aan activiteiten werd aangeboden, afkomstig uit de Afrikaanse diaspora-gebieden. Van Braziliaanse vechtsport tot Zuid-Amerikaanse en Antilliaanse dansen en van spannende verhalen en workshops voor kinderen tot uitgebreide inhoudelijke rondleidingen voor volwassenen. In relatie met de tentoonstelling

BeforExile werden 'tafelgesprekken' georganiseerd waarvoor bezoekers en voormalig vluchtelingen werden uitgenodigd. Dit project werd genomineerd voor de Week van de Geschiedenisprijs 2009. Achter de schermen voltrokken zich intussen de voorbereidingen voor al weer nieuwe tentoonstellingen in 2010, vonden vele gesprekken plaats als voorbereiding op de visitatie die in het Afrika Museum in mei 2010 zal plaatsvinden en werd gestaag gewerkt aan de planontwikkeling voor revitalisatie van het Buitenmuseum, waar voorbeelden van traditionele Afrikaanse architectuur gepresenteerd worden. Ook de banden met onze allertrouwste bezoekers – de leden van de Vriendenkring van het museum – werden aangehaald. In speciale bijeenkomsten hebben de medewerkers van het museum zich aan de Vrienden 'gepresenteerd', wat door alle deelnemers zeer gewaardeerd werd.

De vele positieve reacties van ons publiek hebben zich, helaas, niet vertaald in een substantiële toename van het aantal bezoekers. Weliswaar hebben ruim vierduizend mensen méér dan in 2008 de weg naar het museum weten te vinden, maar het zo gewenste aantal van 75.000 bezoekers werd niet gehaald. Ook de aandacht van de nationale pers liet te wensen over. De vele initiatieven die het museum in 2009 heeft genomen om de Nederlandse journalisten te interesseren voor wat zich in het Afrika Museum afspeelt op het gebied van vernieuwende tentoonstellingen heeft (nog) niet geleid tot een werkelijk serieus artikel. In tegenstelling tot de Duitse pers, die de weg naar het museum kennelijk wel weet te vinden. Een lange adem is in deze dus absoluut noodzakelijk.

Dat het museum er, ondanks bescheiden financiële middelen en een beperkte groep medewerkers, in geslaagd is om een productie als *Roots & More* neer te zetten, inclusief een catalogus en begeleid door een groots opgezet evenementenprogramma, is te danken aan al die interne én externe individuen en instellingen, die op professionele en vaak bevolgen wijze betrokken zijn geweest. Ik maak graag van de gelegenheid gebruik om hier enkele 'externen' te noemen: de Mondriaan Stichting, die met een substantiële bijdrage de tentoonstelling mede mogelijk heeft gemaakt, evenals de Provincie Gelderland; onze 'huisvertaler' Kevin Cook en 'huisfotograaf' Ferry Herrebrugh en natuurlijk Roel Schneemann en Ehud Neuhaus, die tekenden voor de volledige (grafische) vormgeving. Dank ook aan al onze bruikleengevers in binnen- en buitenland, die zo welwillend hun voorwerpen ter beschikking stelden en natuurlijk onze Vrienden, die hopelijk ook in de komende jaren als ambassadeurs van ons museum willen optreden en de vrijwilligers, die het museum zo'n warm hart toedragen. Last but not least zijn daar vanzelfsprekend de medewerkers die loyaal, enthousiast en steeds professioneel 2009 tot zo'n vruchtbaar en plezierig jaar hebben gemaakt, daarbij ondersteund door al onze oproepkrachten zoals workshopers, rondleiders, suppoosten en baliepersoneel. Een woord van dank ook aan het bestuur van het Afrika Museum voor het grote vertrouwen en de plezierige wijze waarop ik dit eerste jaar met hen mocht volmaken.

Ik wens u veel leesplezier!

Irene Hübner, *directeur*

COLLECTIE BEHEER EN PRESENTATIES

De afdeling collectiebeheer wordt voor de dagelijkse uitvoering van werkzaamheden rond passieve en actieve conservering en restauratie, registratie en documentatie door twee (parttime) medewerkers 'bemenst'. Ditzelfde tweekoppige team is bovendien medeverantwoordelijk voor opbouw en inrichting van tentoonstellingen, in samenwerking met de technische dienst van het museum en de verantwoordelijke conservator(en).

In 2009 is de voorbereiding van de jaartentoonstelling *Roots & More. De reis van de geesten* van grote invloed geweest op de voortgang van de reguliere activiteiten van de afdeling. Het grote aantal internationale bruiklenen dat administratief verwerkt moest worden, getransporteerd, geprepareerd en geïnstalleerd, om vervolgens weer voor het retourtransport gereed gemaakt te worden bleek een logistieke onderneming die het uiterste van de medewerkers heeft gevergd. Er bleef als gevolg hiervan relatief weinig tijd over om die aandacht te geven aan registratie- en depotwerkzaamheden die wenselijk zou zijn. Dit impliceert overigens niet dat zich hier achterstanden zullen gaan voordoen. Door de energie en competentie van betrokken medewerkers is het museum nog steeds in staat om te voldoen aan de minimale eisen van registratie en documentatie.

COLLECTIEMOBILITEIT

Wat werd er geleend

Ten behoeve van de tentoonstelling *Roots & More. De reis van de geesten* (01-04-2009 t/m 01-11-2009) heeft het Afrika Museum voorwerpen in bruikleen mogen ontvangen van museale instellingen in binnen- en buitenland, uit particuliere collecties, van galerieën en van de kunstenaars in kwestie.

Amerikaanse musea

- Miami Art Museum, Miami: installatie *Amarrado al recuerdo yo vivo esperando* van José Bedia en *The Vodou Pantheon* van Edouard Duval Carrié
- Dallas Museum of Art, Dallas: installatie *Fetish # 2* van Renée Stout.

Nederlandse musea

- Wereldmuseum Rotterdam, Rotterdam: Beeld *Eleggua* van Gerald Pinedo

Een zeventiental objecten/installaties was afkomstig van de volgende galerieën

- Hemphill Fine Arts, Washington, USA
- Galerie Macondo, Pittsburg, USA
- The Polaroid Collections, Somerville, USA
- John and Maxime Belger Family Foundation, Kansas, USA
- Galerie Nader, Haïti
- Galerie Monnin, Haïti
- Reynald Lally, Haïti
- Estate Belkis Ayón, Cuba

Er werd een zevental werken geleend uit particuliere collecties en een veertiental werken werd direct van de volgende kunstenaars betrokken:

- Sokari Douglas Camp, Londen, Engeland
- Rosana Paulino, Sao Paulo, Brazilië
- Pascale Monnin, Port-au-Prince, Haïti
- Patrick Villaire, Port-au-Prince, Haïti
- Alison Saar, Los Angeles, USA

Bruiklenen waarvoor verlenging werd verkregen:

- Nijmeegs Volkenkundig Museum: negen voorwerpen voor de semi-permanente opstelling Oost-Afrika (Ethiopië)
- Tropenmuseum Amsterdam: relikmand uit Gabon, voor het thema 'Echt en Vals' in de semi-permanente opstelling
- Anky Mulder: vijftien voorwerpen voor de semi-permanente opstelling Oost-Afrika (Pokot vitrine)
- Een bruikleen die nog tot 2012 in het bezit van het museum blijft betreft een 57-tal voorwerpen uit de Collectie Sanders, eigendom van het Wereldmuseum te Rotterdam

Wat werd er uitgeleend

De volgende bruikleenaanvragen werden in 2009 gehonoreerd

- Museum Boerhaave, Leiden: beeld van de Fang (Gabon) en een viertal zogenoemde colonbeelden van de Baulé (Ivoorkust), de Lobi (Burkina Faso) en de Asante (Ghana) voor de tentoonstelling *Van Adam tot DNA* (05-06-2009 tot 22-11-2009)
- Mediamatic, Amsterdam: een viertal grafkisten (Ghana) voor de tentoonstelling *Ik RIP* (30-01-2009 t/m 29-03-2009)
- Teylers Museum, Haarlem: zestal maskers van Romuald Hazoumé (Benin) voor de tentoonstelling *De exotische mens* (17-01-2009 t/m 10-05-2009)
- Museum Dr. Guislain, Gent (België): zestal maskers van Romuald Hazoumé (Benin) voor de tentoonstelling *De tentoongestelde mens* (11-05-2009 tot 03-10-2009)
- Fondation Beyeler, Riehen (Zwitserland): krachtobject van de Yombe (Angola) voor de tentoonstelling *Meisterwerke aus Afrika und Ozeanien im Gleichklang mit der Sammlung der Fondation Beyeler* (25-01-2009 tot 28-06-2009).

Aanwinsten

Door aankopen en schenkingen groeide de verzameling ethnografica en hedendaagse kunst aan tot een totaal aantal van bijna 8000 objecten.

Aankopen t.b.v. de collectie Stichting Afrika Museum

- Installatie bestaande uit drie boten, Edouard Duval Carrié (USA) (met steun van het SVCN Aankoopfonds)
- Installatie *Trance*, Eneida Sanches, (Brazilië) (Met steun van het SVCN Aankoopfonds)
- Abakua-kostuum (Cuba)
- Beeldengroep *Bizango* (Haïti) (met steun van de Vriendenkring Afrika Museum)
- Grafisch werk, *Sin Titulo*, Belkis Ayón (Cuba)
- Schilderij, *L'anniversaire de Damballah*, Préfète Duffaut (Haïti)
- Vodou vlaggen (3 stuks) (Haïti)
- Schilderij, *Oil No. 14*, Reneé Stout (USA)
- Grafisch werk, *Mlloro*, Belkis Ayón (Cuba) (met steun van het SVCN Aankoopfonds)
- Assemblages (2 stuks), Pierrot Barra (Haïti)

Schenkingen t.b.v. de collectie Stichting Afrika Museum

- Grafisch werk, Belkis Ayón (Cuba); Estate Belkis Ayón, Katia Ayón (Cuba)
- Masker (Bwa, Burkina Faso); Dhr. Jos Leenen, Nijmegen
- Masker (Mossi, Burkina Faso); Dhr. Jos Leenen, Nijmegen
- Vijzel (Asante, Ghana); Anonieme schenking
- Kostuum (Kikuyu, Kenya); Mw. J. Verspaget, Breda
- Dolk (Moçambique); Dhr. J.W. Geverding, Zeist
- Kruisbeeld (Congo); Mw. De Grood, Nijmegen
- 7 voorwerpen (Mali); Dhr. A. van Dijk, Assen
- 5 Nubische sloten; uit de nalatenschap van Dhr. Olthuis, Amsterdam.

Bibliotheek

De bibliotheek van het Afrika Museum is in eerste instantie bedoeld als informatiebron voor eigen staf en medewerkers. Het acquisitiebeleid is dan ook vooral gericht op die publicaties, die direct relevantie hebben voor bijvoorbeeld ontsluiting van de eigen collectie, voor tentoonstellingen en educatieve projecten. In 2009 groeide het boekenbestand aan tot ruim 5000 boektitels dankzij aankopen en schenkingen. Gestaag wordt door een vrijwilligster gewerkt aan de invoer en controle van de database. Het streven is om binnen een aantal jaren ook de bibliotheek online raadpleegbaar te maken.

TENTOONSTELLINGEN

Roots & More. De reis van de geesten

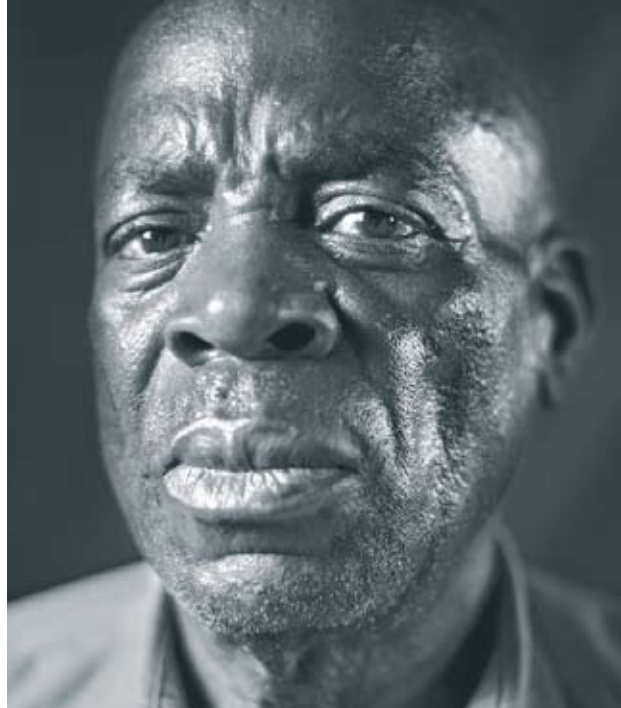
(19-04-2009 t/m 01-11-2009)

Roots & More was een tentoonstelling over spiritualiteit in het werk van hedendaagse kunstenaars uit de Afrikaanse diaspora (o.a. Cuba, Haïti, Brazilië en de Verenigde Staten). Op zeer actuele wijze werd aandacht besteed aan de spirituele rijkdom die Afrika de westerse wereld heeft geboden en nog steeds biedt. In de tentoonstelling was spectaculaire kunst te zien waaronder hangende boten met oplichtende geestwezens en het mysterieuze Bizango-genootschap. Conservator: Wouter Welling. Vormgeving/grafische vormgeving: Roel Schneemann en Ehud Neuhaus

BeforExile

(01-04-2009 t/m 01-11-2009)

De fototentoonstelling *BeforExile* was een project van Afrika-journalist Jeroen Corduwener en fotograaf Joost van den Broek. Samen met het Afrika Museum is een keuze gemaakt uit een aantal portretten van Congolese vluchtelingen, opgenomen in een opvangkamp in Burundi. Deze fototentoonstelling was een poging om de mens 'achter' de vluchteling te portretteren: als die boer, die verpleegster, die onderwijzer of die politicus, die door een oorlog, door hongersnood of natuurrampen verzeild is geraakt in een uitzichtloze situatie. De indringende portretten stonden opgesteld in een wandelroute vanuit de parkeerplaats van het museum naar de hoofdingang. Op de achterzijde van de foto's konden onze bezoekers kennis nemen van uitspraken van 'Loesje'. Het museum poogde met deze teksten het publiek aan te zetten tot reflectie. Stichting 'Loesje' is een organisatie die sinds jaren met pakkende, soms uitdagende slogans maatschappelijke ontwikkelingen onder de aandacht van een breed Nederlands publiek tracht te brengen. In begeleidende teksten, raadpleegbaar op computers in het museumgebouw, kregen bezoekers de gelegenheid om zich te verdiepen in het leven van de geportretteerden.

Kersttentoonstelling

(15-12-2009 t/m 10-01-2010)

In deze tentoonstelling toonde het Afrika Museum naast een kleine selectie kerststallen uit eigen collectie een groot altaarstrand, bestemd voor Yemanjá. Op oudejaarsavond veranderen de stranden in Rio de Janeiro in Brazilië in één groot altaar voor deze van oorsprong Afrikaanse godin van alle wateren, van liefde en vruchtbaarheid. Ooit was zij zelf van ver over zee in Brazilië terechtgekomen – meegevoerd in de herinnering van de Afrikaanse slaven. Hier, in het nieuwe land, versmolt Yemanjá weliswaar met de katholieke heilige Maagd Maria, maar de offers die haar werden gebracht bleven Afrikaans getint. Op speciaal gecreëerde altaren in haar lievelingskleuren – wit en blauw – brengen de gelovigen hun offers in de vorm van witte bloemen en kaarsen. De duizenden Brazilianen die toestromen brengen zelfgemaakte wit/blauwe boten mee, gevuld met roosjes, kleine cadeautjes en met *pedidos* – kleine en grote wensen geschreven op papiertjes. Middernacht, als de klok twaalf uur wijst, worden de boten te water gelaten. Alleen als de wensboten door de golven worden weggevoerd en in zee verdwijnen – zo gelooft men – heeft Yemanjá het offer aanvaard en mag de schenker zich vast verheugen op een voorspoedig jaar! Het strand in het Afrika Museum raakte tijdens de feestdagen gevuld met wensbootjes van bezoekers.

BIJZONDERE PROJECTEN

Het Afrika Museum heeft dit jaar meegewerkt aan het realiseren van een drietal maatschappelijke stages voor leerlingen van het Montessori College te Groesbeek. In de periode van 2 t/m 27 november waren gedurende drie achtereenvolgende weken, 6 uur per dag, de volgende leerlingen werkzaam in het museum: Remi Jacobs, Denise van Kempen en Mike Janssen. De leerlingen werden gedurende deze dagen 'gekoppeld' aan met name de afdeling collectiebeheer.

CONTACTEN

De afdeling collectiebeheer heeft ook in 2009 deelgenomen aan de reguliere bijeenkomsten van de werkgroep 'registratie' en de 'klankbordgroep' binnen de SVCN (Stichting Volkenkundige Collectie Nederland). Deze werkgroepen houden zich respectievelijk bezig met de gecontroleerde invoer van objecten en samenstelling van thesauri en met advisering van de directeuren van de aangesloten volkenkundige musea

met betrekking tot het automatiseringsbeleid. Binnen de SVCN is recentelijk eveneens een stuurgroep opgericht die zich voornamelijk bezighoudt met innovatie op het gebied van de automatisering. Namens het Afrika Museum heeft de directeur zitting in deze stuurgroep.

De medewerker collectiebeheer trad dit jaar toe tot het bestuur van de Sectie Culturen van de Nederlandse Museum Vereniging (NMV). De sectie Culturen stelt zich ten doel om de uitwisseling van kennis, ervaringen en opvattingen binnen de wereld van de volkenkundige, volkskundige en cultuurhistorische musea te ondersteunen en te stimuleren. Ze doet dit door het – al dan niet in samenwerking met andere secties – organiseren van tentoonstellingsanalyses, salons en studiedagen.

De directeur en de medewerker collectiebeheer namen op 14 mei deel aan de door de Sectie Culturen van de Nederlandse Museum Vereniging georganiseerde tentoonstellingsanalyse van *Roots & More. De reis van de geesten* in het Afrika Museum.

Op 2 juli vond in Nijmegen een symposium plaats rond het thema sport, onderwijs en cultuur. De directeur heeft namens het museum aan deze studiedag deelgenomen. Ook aan de uitnodiging van de gemeente Nijmegen voor de 'Rode Loper' (een samenkomst voor nieuwe leidinggevenden uit profit- en non-profitsectoren) werd gevolg gegeven.

In juli en augustus werden werkbezoeken afgelegd in de V.S.: het Metropolitan Museum of Art in New York, het Dallas Museum of Art in Dallas (Texas) en de Menil collection in Houston (Texas).

Op 8 en 9 oktober hebben de directeur en de medewerker PR/communicatie het Museumcongres in Middelburg bijgewoond, georganiseerd door de Nederlandse Museum Vereniging. Het thema van 2009 luidde 'Ben ik in Beeld?'.

De directeur heeft in gezelschap van de conservator hedendaagse kunst en de medewerker collectiebeheer op 22 oktober deelgenomen aan de expertmeeting 'Onbegrensd verzamelen', waarvan het Afrika Museum mede-organisator was en ook als gastheer fungeerde. Ex-medewerker en thans adviseur wetenschappelijk onderzoek van het Afrika Museum Dr. Wilfried van Damme begeleidde als workshopvoorzitter één van de themagroepen op deze dag. De expertmeeting werd afgesloten met een open debat in filmhuis LUX te Nijmegen.

Naast de activiteiten buitenshuis mocht het museum ook gasten in de eigen museale omgeving ontvangen. In 2009 werd het museum vereerd met bezoeken van de burgemeesters van Nijmegen en Groesbeek, de consul van België en collega's uit binnen- en buitenland, onder wie de conservator van museum Tula op Curaçao.

Voor de installatie van hun eigen kunstwerken en voor de officiële opening van de tentoonstelling *Roots & More*. *De reis van de geesten* werden enkele kunstenaars ingevlogen: uit Miami (V.S.) was dit Edouard Duval Carrié, verder Pascale Monnin (Haïti), Eneida Sanches (Brazilië), Katia Ayón (Cuba) als vertegenwoordigster van haar overleden zus en kunstnares Belkis Ayón en Sokari Douglas Camp uit Londen.

De geheime code van kunstenaars uit de Afrikaanse diaspora

ROOTS & MORE

De Reis van de Geesten

Geluiden van een tropische nacht, het getinkel van kralenkettingen rondom zachtjes bewegende hoofden. Beschilderde babypoppen in om het lijfje gevormde flessen, lichtgevende geestwezens in hangende boten. De nachtwacht van Haïti: tot voor kort onbekende beelden van het geheime en gevreesde Bizango-genootschap. Het Afrika Museum verwierf en presenteerde maar liefst dertien van deze bijna manshoge, duistere figuren voorzien van attributen als een magische bundel (pakèt Kongo genoemd), een machete of een drankfles. Op de lijven weerkaatsen spiegels het spotlicht in een verder donkere ruimte.

De tentoonstelling *Roots & More* kon met recht een visueel spektakel worden genoemd. Het Afrika Museum bracht tachtig werken van achttien eigentijdse kunstenaars uit verschillende delen van de wereld bijeen, van Europa tot de Verenigde Staten, van Brazilië tot Cuba en Haïti. In de nieuwe vleugel werd zowel de ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen als het atrium voor dit project benut. Vormgever Roel Schneemann slaagde erin om de getoonde werken optimaal tot hun recht te laten komen en tegelijkertijd een bij het thema passende magische sfeer te creëren. De medewerking van bruikleengevers (musea, galleries en particulieren) was groot – zelfs het beroemdste beeld, *Fetish # 2* van Renée Stout, dat door het Dallas Museum of Art nog niet eerder voor een reis was vrijgegeven, werd ons toevertrouwd.

Gedwongen reis

Hoe divers hun werk ook is, één ding hebben alle deelnemers gemeen: ze onderhouden een spirituele band met het moedercontinent Afrika. Het onderwerp voert ver terug in de tijd, naar een pijnlijk deel van de geschiedenis. Naar schatting elf tot twaalf miljoen Afrikanen maakten gedurende de transatlantische slavenhandel (ca. 1520-1860) op mensonterende wijze de oversteek naar de Amerika's. Zij konden niet hun materiële, maar wel hun geestelijke erfgoed meenemen. Hun geestwezens gingen 'ondergronds': ze kozen gedaanten die deden denken aan katholieke

Op 2 juli nam de medewerker collectiebeheer deel aan een studiedag in Gouda met als thema 'ontzamelen'. Deze middag stond in het teken van het 'ontzamelen' van collectie door diverse musea. Aan de hand van praktijkvoorbeelden werden verschillende methoden om te ontzamen vergeleken en bediscussieerd.

Werkbezoeken en contacten van de directeur/ hoofdconservator:

Naast de reguliere overlegstructuren van de SVCN, werd deelgenomen aan de directeur-ontvangsten van de NMV en de bijeenkomsten van het Stedelijk Netwerk Nijmegen/Arnhem. Op uitnodiging van de Mondriaan Stichting werd van 3-6 juli 2009 een werkbezoek gebracht aan de Biënnale in Venetië.

Op 15 juni werd deelgenomen aan een symposium over onder meer de rol van musea in cultuuroverdracht ten behoeve van het speciaal onderwijs. De dag werd georganiseerd door Cultuureducatie. De directeur heeft deze studiedag bijgewoond met de medewerker 'muziek en dans' als voorbereiding op de ontwikkeling van een bijzondere programmering voor scholen voor speciaal onderwijs.

heiligen. Ook gebruikten ze door de kinderen van de heersende klasse weggeworpen speelgoed. Onschuldige poppetjes, dachten de slavenhouders op de plantages. Inderdaad, wanneer je de codes van de West-Afrikaanse religieuze tradities niet kent, is een speelse combinatie van kleurrijke objecten, poppen en heiligenbeeldjes alles wat je ziet. Maar in werkelijkheid is het de manifestatie van een uiterst complex magisch wereldbeeld, waarbij materie en geest geen scheiding kennen. Vodun is het kernwoord: in de taal van de Fon (Togo en Benin) staat het voor een onzichtbare kracht die in alles en iedereen aanwezig is (vergelijkbaar met 'the Force' in de Star Wars serie). Ieder element – water, steen, ijzer – behoort tot het krachtveld van een specifiek vodun geestwezen. De religies die de gedeporteerde Afrikanen in Brazilië, de Verenigde Staten en het Caribisch gebied creëerden, zijn gecamoufleerde versies van vodun. De dondergod Shango ging in de Cubaanse santería samen met de Heilige Barbara op basis van een overeenkomstig element: bliksem (de vader van Barbara liet haar onthoofden toen hij ontdekte dat ze zich tot het christendom had bekeerd en werd als straf daarvoor door de bliksem getroffen). Op Haïti kon het geestwezen van dood en seksualiteit, Baron Samedi, samengaan met Darth Vader uit Star Wars. De Haïtiaanse vodouisants gebruiken met betrekking tot hun lwa (geestwezens) de uitdrukking *ils marchent avec*: ze lopen gelijk op met de heiligen van de koloniale machthebbers. Religies met Afrikaanse wortels zijn flexibel, want zonder flexibiliteit had de Afrikaanse geestelijke erfenis nooit kunnen overleven. Op basis van associaties konden vreemde elementen worden opgenomen. Toch bleven de beeldtaal met strikte kleurcodes (rood: kracht, wit: geestelijke wereld, zwart: aardse krachten) en het gebruik van als bezielde ervaren materie dezelfde als in de brongebieden in Afrika. De geesten reisden mee en transformeerden, maar bleven in essentie de personificaties van dezelfde energieën.

Roots collectie

Roots & More toonde hedendaagse kunst van mensen die weliswaar in hun land van herkomst en in vakkringen bekend zijn, maar hier nog niet eerder waren getoond. Kunst die duidelijk geworteld is in een beeldcanon die anders is dan de westerse en die (nog) niet wordt getoond in kunstmusea. Door objecten uit de collectie traditionele Afrikaanse kunst als referentie in de tentoonstelling op te nemen, werd inzichtelijk gemaakt hoe de kunst van mensen uit de Afrikaanse diaspora enerzijds daarbij aansluit en er anderzijds een nieuwe, actuele invulling aan geeft. Daarnaast werd aandacht besteed aan de (grote) overeenkomst tussen westerse percepties, vroeger en nu, van 'de magische wereld' en de Afrikaanse spiritualiteit. Wat ver weg en uit een ver verleden leek te zijn, werd zo dichterbij gebracht en bleek actueler dan gedacht. Hedendaagse kunst hielp om de semi-permanente opstelling voor een breed publiek toegankelijker te maken. Het is vaak voorgekomen dat bezoekers van *Roots & More* vervolgens de vaste collectie traditionele kunst met andere ogen gingen beschouwen. Een Nederlandse bezoeker met een

Afrikaanse achtergrond ontdekte naar eigen zeggen elementen die ze nooit eerder zo had bekeken. Representatie van een andere beeldcanon dan de westerse is een kernpunt in het beleid van het Afrika Museum. Daarmee wil het museum ook werken aan de gestage opbouw van een essentiële toevoeging aan 'de collectie Nederland'. Tijdens de voorbereidingen van *Roots & More* is ons gebleken dat de term 'Roots-collectie' niet alleen intern, maar ook extern ingeburgerd raakte. Mede met steun van de SVCN/Mondriaan Stichting konden we een aantal werken aankopen. Het door politieke omstandigheden, armoede en natuurgeweld zo gekwelde Haïti ontbrak volledig in de volkenkundige collecties in Nederland – de aankoop van de bovengenoemde beelden van het Bizango-genootschap, diverse vodou drapo (rituele vlaggen met voorstellingen gemaakt van kralen en lovertjes) en een schilderij van de éminence grise van de Haïtiaanse schilderkunst, Prêfête Duffaut (1923) heeft daarin verandering gebracht. Als eerste museale installatie in Nederland verwierf het museum een grote installatie van de Haïtiaanse kunstenaar Edouard Duval-Carrié (1954).

Ook konden twee assemblages van de Haïtiaan Pierrot Barra (1942-1999) worden verworven, wiens werk tot nog toe alleen in het Fowler Museum in Los Angeles aanwezig was. Het werk waaraan de hoofdtitel van de tentoonstelling is ontleend, *Oil No.14* (een reliëf-achtig schilderij met daarin onder meer de woorden *Roots & More*) van de Afrikaans-Amerikaanse Renée Stout (1958), is het tweede werk van deze in de Verenigde Staten beroemde kunstenares dat door het museum kon worden aangekocht. Een topstuk dat we aan de hedendaagse kunst collectie mochten toevoegen is een monumentaal kernwerk uit het grafische oeuvre van de Cubaanse Belkis Ayón (1967-1999). Met de 'Roots-collectie' beoogt het museum kunst van internationaal niveau te verwerven van kunstenaars die veelal weliswaar mondiaal georiënteerd zijn, maar wel hun inspiratie uit een locale culturele context putten. Met een discussiedag en workshops (*Onbegrensd Verzamelen*) voor museumprofessionals heeft het museum op 22 oktober 2009 gepoogd om, aansluitend bij *Roots & More*, ook andere instellingen, specifiek kunstmusea, kennis te laten nemen van het bestaan van de niche waarop het Afrika Museum zich richt. Het museum hoopt een bijdrage te leveren aan het *deconditioneren van het kijken* en kiest voor kunst die *local* en *global* verbindt en *glocal* wordt, kunst die ook wel *new internationalism* wordt genoemd. Dàt is de kunst van deze tijd die gekenmerkt wordt door enerzijds globalisering en anderzijds reflectie op de eigen culturele context.

Wouter Welling, conservator hedendaagse kunst

PUBLIEKSDIENST

PR EN COMMUNICATIE

Het museum in de media

De tentoonstelling *Roots & More* is groots uitgezet in de media via cultuurspots op tv, advertenties in landelijke dagbladen en MUPI's in o.a. Nijmegen, Amsterdam en Maastricht. Opvallend is dat deze grote mediacampagne niet heeft geleid tot extra aandacht voor de tentoonstelling in de vorm van recensies of aankondigingen van de tentoonstelling in de landelijke dagbladen. Aan andere activiteiten van het Afrika Museum werd zowel in de regionale als de landelijke pers ruim aandacht geschonken. Met name de tentoonstelling *BeforExile*, festival *Via del Mondo*, het *Keti Koti* festival, de Week van de Geschiedenis en de activiteiten in de kerstvakantie konden op brede media aandacht rekenen.

Museumbende

Op 18 juni heeft Avro's Museumbende een bezoek gebracht aan het Afrika Museum. Onder leiding van Ewout Genemans namen de bendeleden deel aan een rondleiding door de tentoonstelling *Roots & More* en volgden zij workshops Capoeira en Afrikaanse muziek. Op basis van de factoren 'leren', 'doen', 'bijzonder' en 'service' beloofde de Museumbende het Afrika Museum met 4 (van de 5) sterren.

Afrika Museum op internet

In 2009 heeft het museum zijn activiteiten op de digitale snelweg uitgebreid. Zo is er een speciale *Roots & More* website gelanceerd en is aan de homepage van het museum een webwinkel toegevoegd, die in de loop van 2010 definitief in gebruik genomen zal worden. Verder heeft het museum een eerste stap in de wereld van sociale media gezet door een pagina aan te maken op netwerksite Hyves. Het medium wordt voornamelijk gebruikt om de activiteiten van het museum in blogs en nieuwsbrieven onder de aandacht van het publiek te brengen. Daarnaast wordt getracht meningen van (potentieel) publiek te peilen door middel van polls en discussieonderwerpen.

Beursbezoek

Gedurende het jaar heeft het Afrika Museum zich op een aantal beurzen gepresenteerd. Zo had het museum in de eerste helft van januari een informatiestand in het paviljoen 'verre bestemmingen' van de Vakantiebeurs. Het Afrika Museum deelde tijdens deze beurs Afrikaanse koekjes en gratis entreekaarten uit, die beiden gretig aftrek vonden. In de tweede helft van januari heeft het museum zich aan onderwijzend Nederland gepresenteerd op de NOT beurs. Hier werden met name de speciale educatieve activiteiten in het kader van *Roots & More*, te weten Capoeira en 'Op de Versiertour', onder de aandacht gebracht. Op 25 april was het museum met een informatiestand aanwezig op de Afrikadag van de Evert Vermeer Stichting in Den Haag. Op 13 september was het museum aanwezig op het Nijmeegse Uit Festival. Net als op de Vakantiebeurs werden hier vrijkaarten uitgedeeld en konden geïnteresseerden bij de stand terecht voor informatie over alle facetten van het Afrika Museum.

Bijzondere bijeenkomsten

Op 2, 9 en 16 mei verzorgde Wouter Welling, conservator hedendaagse kunst, speciaal voor Museumkaarthouders lezingen over de tentoonstelling *Roots & More*. Op 26 september vierde Vluchtelingen en Nieuwkomers Zuid-Gelderland haar 25-jarig bestaan in het Afrika Museum. Vluchtelingen, nieuwkomers en medewerkers van deze stichting konden in het museum kiezen uit een ruim aanbod aan workshops en voorstellingen. Onder de naam 'Onbegrensd Verzamelen' organiseerde het Afrika Museum samen met het Centraal Museum en andere instellingen op 22 oktober een drukbezochte expertmeeting voor vakgenoten uit de volkenkundige- en de kunstmusea. Met de opkomst van de zogenoemde 'Glocal Art' (internationaal georiënteerde kunst die tegelijkertijd een cultuur-specifieke achtergrond toont) zoals te zien in *Roots & More*, is een nieuw kunstgenre ontstaan, dat door beide typen musea verzameld kan worden. Het Afrika Museum loopt landelijk voorop in deze ontwikkeling en aan de hand van de thema's beoordelingscriteria, presentatiebeleid, collectiebeleid en theoretisch discours is in vier sessies gediscussieerd over de veranderende overeenkomsten en verschillen tussen beide typen musea, hun toekomstig inhoudelijke profiel en mogelijke samenwerking.

EVENEMENTEN

Pasen (12 en 13 april)

Tijdens de Paasdagen werden diverse activiteiten georganiseerd, met als hoogtepunt een optreden van de muziekgroep Djiguiya Minime uit Burkina Faso. *Aantal bezoekers: 1.288*

Museumweekend (4 en 5 april)

Het Nationaal Museumweekend stond dit jaar in het teken van 'Verleiding!'. Het publiek kon zich laten verleiden door de mooie klanken van Afrikaanse muziek of door de heerlijke geuren van een Afrikaanse koffieremonie. Kinderbrassband Jammin' Brass zorgde voor Caribische sferen in het museum. *Aantal bezoekers: 937*

Via del Mondo (21 mei)

Voor de tweede keer organiseerde het Afrika Museum in samenwerking met Mundial Productions het kinderfestival Via del Mondo. Tijdens dit festival werd

aandacht gevraagd voor kinderen en jongeren in moeilijke omstandigheden wereldwijd. De Millenniumdoelstellingen staan daarbij centraal. Voorafgaand aan het festival kregen alle leerlingen van basisscholen in Groesbeek een optreden aangeboden van een kindergroep uit Rwanda. Dankzij een sponsorbijdrage van woningcorporatie Standvast Wonen konden inwoners van de Nijmeegse wijken Dukenburg en Hengstdal in hun eigen wijk alvast genieten van een optreden van een kindergroep uit Indonesië. Op 21 mei werd het museum omgetoverd tot een kinderparadijs. Centraal stonden de workshops en optredens van kindergroepen uit Rwanda, Colombia en Indonesië.

Aantal bezoekers: 2.293

Meivakantie (26 april t/m 10 mei)

De meivakantie stond in het teken van de workshop 'Op de Versiertour'. Deze nieuwe workshop sloot aan bij het thema van de tentoonstelling *Roots & More. De reis van de geesten*. Tijdens een korte inleiding maakten de deelnemers kennis met enkele goden, geestwezens en heiligen die in de Afrikaanse diaspora grote populariteit genieten. Deze goden laten zich graag verleiden/versieren met hun lievelingskleuren, hebben hun eigen geluksgetallen en waarderen goed voedsel, lekkere drankjes en mooie dingen. Kinderen konden een persoonlijk amulet of altaarstuk maken voor hun favoriete god. *Aantal bezoekers: 3.977*

Pinksteren (31 mei en 1 juni)

Tijdens de Pinksterdagen werden er diverse activiteiten georganiseerd. Het publiek kon deelnemen aan een Sudanese koffieremonie of een wervelende les salsadansen. Ook was er op beide dagen live muziek in het Buitenmuseum. *Aantal bezoekers: 917*

Roots Zomer Festival (5 juli t/m 6 sept)

Gedurende de zomermaanden bood het museum laagdrempelige activiteiten aan die aansloten op de tentoonstelling *Roots & More*. Rondleidingen, workshops en verhalen boden volop mogelijkheid tot verdieping op het thema. Op de zondagen waren er speciale voorstellingen en muziekoptredens afkomstig van groepen uit de Afrikaanse diaspora.

Aantal bezoekers: 14.824

Cursus en workshops Latin Dance

Bezoekers konden kennismaken met Afro-Latin dansen in hun meest oorspronkelijke vorm, waaronder *salsa, zouk, merengue, rumba, en samba*. Iedere zondag werden er workshops gegeven, zodat het publiek op laagdrempelige wijze kennis kon maken met de 'latin dance'. Voor een meer intensieve kennismaking was er de mogelijkheid om een passe-partout aan te schaffen, waarmee vier lessen gevolgd konden worden waarin de basis van een dans werd aangeleerd. Het was de eerste keer dat het Afrika Museum een programma in een dergelijke cyclus heeft aangeboden. Hoewel de workshops aanvankelijk niet zo goed bezocht werden, werd de deelname in de loop van het seizoen beter. Uiteindelijk zijn er 763 deelnemers geweest voor zowel de inloopworkshops als de passe-partout lessen.

Keti Koti festival (27 en 28 juni)

Op steeds meer plaatsen in het westen en midden van Nederland wordt met het Keti Koti festival de slavernij herdacht en de afschaffing ervan gevierd. Omdat de slavernij onlosmakelijk verbonden is aan het thema van de tentoonstelling *Roots & More* heeft het Afrika Museum op 27 en 28 juni het eerste Keti Koti festival in het oosten van het land georganiseerd. Op de zaterdagavond gebeurde dit met een feestelijke avond-openstelling. Op de zondag werd o.a. een markt georganiseerd, konden kinderen een slavenlied zingen, was er een modeshow met Surinaamse klederdracht en werd live muziek ten gehore gebracht. *Aantal bezoekers: 1.180*

Welke Orisha is de uwe?

In Afrikaanse diaspora-religies gelooft men dat de mens op zijn/haar levenspad begeleid wordt door een bepaalde orisha, met wie men onlosmakelijk verbonden blijft. Om de bezoekers van het Afrika Museum kennis te laten maken met deze geloofsovertuiging, was Geraldo Steven Pinedo (Curaçao) op 6 september te gast in het museum om voor het publiek uit te zoeken welke orisha bij hun geboortedag hoort. Het bezoek van de heer Pinedo was extra bijzonder, omdat hij een van de kunstenaars is wiens werk te zien was in de tentoonstelling *Roots & More*. Hoewel deze activiteit geen groot publiek trok, kwamen er wel heel gericht mensen op af. Een mooie inhoudelijke verdieping op de tentoonstelling en een prachtige ontmoeting tussen kunstenaar en museumbezoeker. *Aantal bezoekers: 311*

Gratis Museumdag

Op zaterdag 24 oktober waren 60 musea gratis open in het kader van de Gratis Museumdag in de provincie Gelderland. Het thema van dit jaar was 'Zet je zintuigen op scherp'. Kijkend, luisterend, ruikend, proevend en voelend maakten bezoekers kennis met de rijke culturen van Afrika. Speciaal voor deze museumdag werd een zintuigenroute ontwikkeld, waarbij deelnemers de objecten konden bekijken, aanraken en er zelfs aan ruiken. Verder kon het publiek het Ghanese gerecht fufu proeven, luisteren naar muziek en verhalen, zelf muziekinstrumentjes maken of deelnemen aan een theatertour door de tentoonstelling *Roots & More*. Ook dit jaar was de opkomst weer geslaagd: 3.466 bezoekers.

Roots & More Eindfeest

Voor iedereen die de tentoonstelling nog niet had gezien of graag nog een keer wilde zien, organiseerde het museum op zaterdag 17 oktober een spetterend eindfeest. Veel activiteiten die de afgelopen tijd rond *Roots & More* zijn georganiseerd, passeerden nog één keer de revue. Ter afsluiting trad de bekende salsa-band Orquesta Con Clave op. Het museum was tot 01.00 uur geopend. *Totaal aantal bezoekers: 353*

Kerstvakantie (19 december t/m 3 januari)

Tijdens de kerstvakantie werd er in het Afrika Museum een bijzonder Braziliaans decemberfeest gevierd: Festa de Yemanjá. In Brazilië wordt dit feest gevierd ter ere van het aankomende jaar en ter herinnering aan alle goede dingen die in het oude jaar zijn gebeurd. Kinderen konden tijdens een workshop een wensbootje maken en dit net als de Brazilianen 'offeren' op een heus strand, midden in het museum. In het Atrium was hiervoor speciaal een altaar gebouwd voor Yemanjá. Tijdens de kerstdagen waren er optredens van Trio Alfred Quenum, het Ghanese Pentecost Revival Choir en het Surinaams koor Pramisi. *Aantal bezoekers: 1.902*

Speciale evenementen van sponsors

Op 8 februari organiseerde reisorganisatie SNP een klantendag in het museum. In een programma met lezingen, workshops en activiteiten werden diverse reisbestemmingen nader toegelicht. *Aantal bezoekers: 449*

EDUCATIE

Week van de Geschiedenis (17 oktober t/m 1 november)

In de Week van de Geschiedenis, met als thema 'Oorlog en Vrede', kon de bezoeker twee weken lang in gesprek met een voormalig vluchteling die in Nederland aan een nieuwe toekomst werkt. Onder het genot van een hapje en drankje vond een ontmoeting aan tafel plaats. Deze activiteit sloot aan bij de tentoonstelling: *BeforExile – het echte gezicht van de vluchteling* van fotograaf Joost van den Broek, winnaar van de Zilveren Camera 2009. Het Afrika Museum sleepte met deze activiteit een nominatie voor de 'Week van de Geschiedenisprijs 2009' in de wacht.

Educatieve projecten en activiteiten

Op de Versiertour

Speciaal voor de tentoonstelling *Roots & More* is de workshop 'Op de Versiertour' ontwikkeld, geschikt voor alle leeftijden en groepen. In een korte inleiding maakten de deelnemers kennis met enkele goden, geestwezens en heiligen uit de Afrikaanse diaspora. Vervolgens konden ze de fantasie de vrije loop laten en een persoonlijk sieraad, amulet of altaarstuk maken om de goden gunstig te stemmen.

Workshop Capoeira

Capoeira is een Braziliaanse krijgskunst die zijn wortels heeft in de vechtmethoden en de danstechnieken van de Afrikaanse bevolking uit de tijd van de slavernij in Brazilië. Deze workshop sloot aan bij de tentoonstelling *Roots & More*. Tegenwoordig is Capoeira een hippe sport die onlosmakelijk verbonden is met muziek. In samenwerking met Capoeiraschool Tinko uit Arnhem konden zowel scholen als individuele bezoekers gedurende het hele seizoen deelnemen aan een Capoeira workshop en zo vanuit een sportieve invalshoek bezig zijn met een historisch onderwerp. In totaal zijn er 50 workshops gegeven.

'Afrika anders' i.s.m. het Montessori College

Geïnspireerd op de tentoonstelling *Roots & More* hebben de kunst- en cultuurklassen van het Montessori College uit Nijmegen ook dit jaar weer een interessante presentatie gegeven in het Afrika Museum. Brugklassen lieten zich inspireren door de verschillende goden uit de Afrikaanse diaspora. In een gevarieerde presentatie, waarbij de kunstdisciplines muziek, drama en beeldende kunst aan bod kwamen, gaven de leerlingen hun visie op het thema *Roots & More*.

Onderwijs Wereldwijs

20 en 21 April - 785 leerlingen 'Leer Afrika kennen 2009' is een project van Onderwijs Wereldwijs. Gedurende een aantal weken hebben kinderen uit de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs gewerkt met lesmodules over Afrika. Museummedewerkers gaven verschillende rondleidingen en alle deelnemers richtten in het Afrika Museum een kraam in om hun creaties te presenteren. Een kinderjury koos de beste presentatie en de dag werd afgesloten met een Afrikaquiz in het buitenmuseum. *Aantal deelnemers: 785*

Theatrale rondleidingen

Om kinderen meer bij de wisseltentoonstellingen te betrekken, organiseerde het Afrika Museum een interactieve theatrale rondleiding door de tentoonstelling *Roots & More*. Levendige liedjes en verhalen lieten de tentoonstelling aansluiten bij de belevingswereld van kinderen. Dit project zal in 2010 een vervolg krijgen.

Ontwikkeling van educatieve workshops

In 2009 zijn twee nieuwe workshops ontwikkeld die vanaf 2010 aan het publiek worden aangeboden. Zowel 'krachtbeelden' als 'constructies van bamboe' zijn geschikt voor middelbare scholieren en groepen volwassenen.

GROEPSBEZOEK

In 2009 is het museum bezocht door 476 groepen die gezamenlijk 1.167 educatieve activiteiten hebben geboekt. Het betrof 206 schoolgroepen en 270 overige groepen. In totaal kwamen er 21.571 bezoekers in groepsverband. Dat is 30% van het totale aantal bezoekers in 2009.

Het aantal kinderen en jongeren dat met school het museum bezocht was 14.150. De gemiddelde school kwam dus met 69 personen naar het Afrika Museum. Bij de overige groepen was de gemiddelde groepsgrootte 27 personen.

Bij de schoolgroepen waren de creatieve workshops (25%) favoriet, gevolgd door de muziekworkshops (18%) en rondleidingen (17%). Bij de overige groepen was dit precies andersom: er bestond een sterke voorkeur voor de rondleidingen (45%), gevolgd door muziek (18%) en de creatieve workshops (17%).

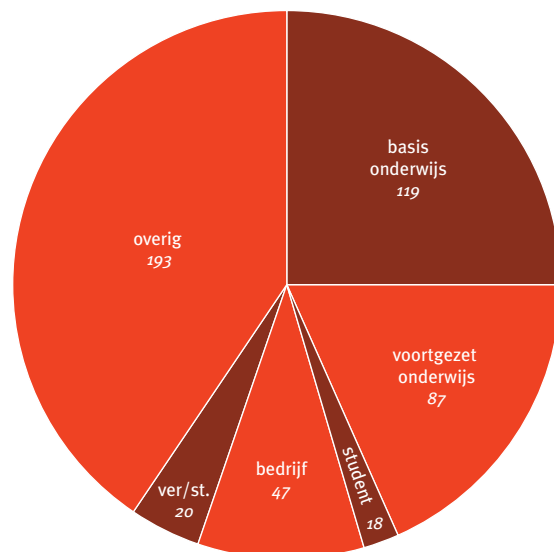
Er zijn 9 scholen die in het schooljaar 2008-2009 gebruik hebben gemaakt van een schoolabonnement. Tegen een voordelig tarief kan de gehele school daarmee gedurende het schooljaar onbeperkt het museum bezoeken.

CONTACTEN EN SAMENWERKING

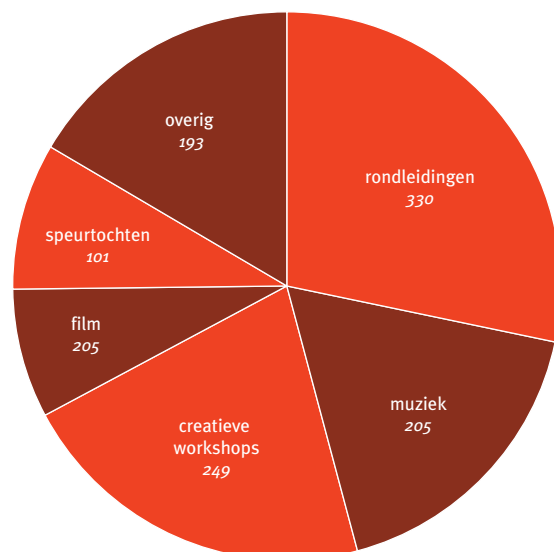
De medewerker PR/communicatie vertegenwoordigt het museum in het Groesbeek Museumlandschap en het Tentoonstellingscontact Nijmegen. Ook participeert zij in het RBT/KAN (Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem- Nijmegen).

Op 22 september nam medewerker PR/communicatie deel aan het congres 'Grenzenloos toerisme in de Euregio Rijn-Waal' in Schloss Wissen te Weeze (D).

figuur 1 aantallen groepsbezoeken 2009

figuur 2 aantallen geboekte activiteiten 2009

VRIENDENKRING

In augustus 2008 is Marieke Pompe aangewezen als coördinator Vriendenkring en is ook het contact met Ypie Veenstra, vrijwilliger bij de Vriendenkring, intensiever geworden. Als team hebben zij in 2009 de Vriendenkring van het Afrika Museum nieuw leven ingeblazen met als hoofddoel het werven van meer Vrienden om op die manier de betrokkenheid van het publiek bij het museum te vergroten. Het is de bedoeling het aantal leden te verdubbelen van 322 in augustus 2008 naar 644 in 2010. Uiteraard is het van belang om de reeds bestaande Vrienden ook te behouden. Om deze doelen te bereiken is een aantal acties in gang gezet.

Vriendenbulletin

In maart 2009 viel de eerste editie van het Vriendenbulletin bij de leden van de Vriendenkring op de mat. Het bulletin is ontstaan als vervanging van de Vriendenbrief die in het verleden een aantal keer per jaar verstuurd werd. In het bulletin, dat drie keer per jaar verschijnt, worden de Vrienden op de hoogte gehouden van nieuwe tentoonstellingen en activiteiten, wordt hen een blik achter de schermen gegund en wordt achtergrondinformatie gegeven over het museum en de collectie. Het Vriendenbulletin is goed ontvangen door de leden, maar heeft de Vriendenbrief niet helemaal kunnen vervangen. Drie uitgaven per jaar blijkt onvoldoende te zijn om de Vrienden volledig te informeren over nieuwe ontwikkelingen. Om die reden wordt 2 à 3 keer per jaar een beknopte vriendenbrief verstuurd waarin speciale acties of bijzondere ontwikkelingen vermeld worden.

Actie Vriend Vindt Vriend

In maart 2009 is in het Vriendenbulletin aandacht besteed aan de actie 'Vriend Vindt Vriend', waarbij bestaande leden van de Vriendenkring wordt gevraagd een nieuwe Vriend aan te melden. Als dank hiervoor krijgen zij een speciaal voor het Afrika Museum vervaardigde bronzen hanger. Deze actie heeft in 2009 slechts één nieuwe aanmelding opgeleverd.

Samenwerking Keizer Karel Podia

In de Nijmeegse Stadsschouwburg en Concertgebouw de Vereeniging staan met enige regelmaat voorstellingen van Afrikaanse artiesten geprogrammeerd. Omdat zich onder de Vrienden veel mensen bevinden die belangstelling hebben voor deze voorstellingen, is eind 2008 contact gelegd met de Keizer Karel Podia om mogelijkheden tot samenwerking te bespreken. Na een succesvolle pilot in november 2008, waarbij 30 Vrienden met korting een voorstelling bezochten, is besloten de samenwerking voort te zetten. Uit het aanbod voor het theaterseizoen 2009/2010 werden vier voorstellingen geselecteerd die middels een speciale Vriendenaanbieding aangeboden werden aan de leden van de Vriendenkring. Twee van deze voorstellingen hebben in 2009 plaatsgevonden. Op 3 oktober hebben 6 Vrienden de voorstelling *Tribute2BobMarley* van Bob Marley's Babylon By Bus Live bezocht en op 9 december bezochten 16 Vrienden de voorstelling *The best of Soweto Gospel Choir* van het Soweto Gospel Choir.

Umoja

Een bijzondere groep binnen de Vriendenkring wordt gevormd door de studenten Culturele Antropologie en Ontwikkelingsstudies van de Radboud Universiteit. In overleg met de studievereniging van de opleiding, Umoja, is een actie gestart om de studenten meer bij het museum en zijn activiteiten te betrekken. Hiertoe zijn zij uitgenodigd lid te worden van de Vriendenkring zodat zij op dezelfde manier als de Vrienden op de hoogte gehouden worden van de activiteiten. Studenten die hier prijs op stellen hebben een gratis Vriendenkaart ontvangen en worden via e-mail op de hoogte gehouden van het reilen en zeilen in het museum. In december 2009 waren 187 studenten van deze opleiding gratis lid van de Vriendenkring.

Activiteiten

Om de Vrienden actiever bij het museum te betrekken werden in 2009 twee speciale Vriendenactiviteiten georganiseerd.

Vriendendag

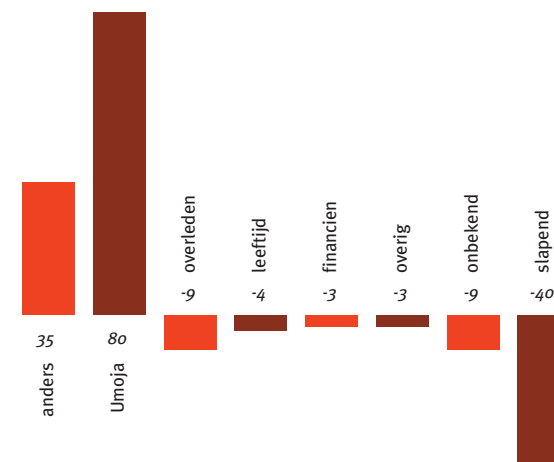
Op 25 april vond de eerste editie plaats van een activiteit die jaarlijks zal terugkeren: de Vriendendag. Wouter Welling, conservator hedendaagse kunst, verzorgde een lezing voor 64 deelnemers die vervolgens onder zijn begeleiding de tentoonstelling bezochten. Het speciale kinderprogramma, dat met een Anansi verhaal en de workshop 'Op de Versiertour' ook in het teken stond van *Roots & More*, werd bezocht door 4 deelnemers.

Meet & Greet

In het najaar werd de Vrienden tijdens de 'Meet & Greet' een zeer exclusief kijkje achter de schermen van het museum gegund. 33 deelnemers, onder wie 2 kinderen, werden door medewerkers van zeer uiteenlopende afdelingen rondgeleid door 'hun' museum. De directeur vertelde het verhaal over het ontstaan van een tentoonstelling – van eerste idee tot opening en de adjunct-directeur vertelde over de toekomstplannen voor het Buitenmuseum. Onder leiding van een medewerker tuindienst keken de deelnemers met andere ogen naar de flora en fauna in het Buitenmuseum, medewerkers van de publieksdienst en de technische dienst lieten o.a. de klimaatinstallatie en de kantoren zien en de medewerkers collectiebeheer gaven een rondleiding in het depot van het museum.

Groei

Het aantal leden van de Vriendenkring is in 2009 met ruim 10% gestegen van 444 op 1 januari naar 491 op 31 december. Opvallend is dat veel afmeldingen voortkomen uit het feit dat de gemiddelde leeftijd van de leden vrij hoog is. Als reden voor het opzeggen van het lidmaatschap wordt regelmatig hoge leeftijd of overlijden genoemd. De Vriendenkring kende begin 2009 een grote groep 'slapende leden'; Vrienden die het lidmaatschap niet actief opgezegd hadden, maar de contributie al enige tijd niet voldaan hadden. Deze groep is door het museum uit het Vriendenbestand verwijderd, waardoor de Vriendenkring vanaf januari 2010 uitsluitend uit actieve leden bestaat. Het aantal nieuw verworven leden in 2009 is 115. Het aantal opzeggingen was 68. 80 nieuwe leden zijn afkomstig vanuit de samenwerking met Umoja, de studievereniging van de opleiding CAOS.

BEDRIJFSVOERING

FINANCIËN

Het jaar 2009 is met een positief resultaat afgesloten. Dat is het gevolg van een erfenis die het museum heeft ontvangen. Desalniettemin blijft het voor het museum van belang om in de komende jaren extra middelen te genereren, in verband met de uitbreiding van het gebouw en de daarmee samenhangende toename van de exploitatiekosten.

PERSONEEL

- per 1 februari is mevrouw Schipper uit dienst getreden en overgestapt naar een baan in de welzijnssector.
- per 1 maart is de heer Cissé in dienst getreden als educatief medewerker mixed media muziek.
- per 1 juli is de heer Joosten uit dienst getreden als suppoost.
- per 1 juli is mevrouw Tesser in dienst getreden als educatief medewerker.
- per 1 december is mevrouw Arns in dienst getreden als baliemedewerker.
- per 31 oktober is mevrouw Timmermans uit dienst getreden als medewerker evenementen.
- per 14 december is mevrouw Coolen uit dienst getreden als baliemedewerker.

BEZOEKCIJFERS

Het totale bezoekersaantal van 2009 was 71.306. Dit was een toename van ruim 6% ten opzichte van 2008. Er is permanent sprake van de trend dat bijna 40% van de bezoekers aan het museum jonger is dan 18 jaar.

ACTIVA BALANS

per 31 december 2009 (na resultaatverdeling)

vaste activa	2009	2008
<i>immateriële vaste activa</i>	€ 0	€ 0
<i>materiële vaste activa</i>		
gebouwen en terreinen	€ 280.000	pm
inventaris en inrichting	€ 227.236	€ 222.017
inventaris inrichting nieuwbouw	€ 33.716	€ 48.710
veiligheidsinvesteringen	€ 263.873	€ 246.054
totaal materiële vaste activa	€ 804.825	€ 516.781
<i>financiële vaste activa</i>	€ 0	€ 0
totaal vaste activa	€ 804.825	€ 516.781
vlottende activa	2008	2008
<i>voorraden</i>	€ 16.322	€ 18.463
<i>vorderingen</i>		
overige vorderingen	€ 263.721	€ 227.515
overlopende activa	€ 34.097	€ 82.676
totaal vorderingen	€ 297.818	€ 310.191
<i>effecten</i>	€ 0	€ 0
<i>liquide middelen</i>	€ 16.229	€ 7.527
totaal vlottende activa	€ 330.369	€ 336.181
totaal activa	€ 1.135.194	€ 852.962

PASSIVA BALANS

per 31 december 2009

eigen vermogen	2009	2008
<i>algemene reserve</i>		
stichtingskapitaal	€ 227	€ 227
algemene reserve	€ 24.691	€ 502
totaal algemene reserve	€ 24.918	€ 729
<i>overige (bestemmings)reserves</i>		
groot onderhoud	€ 100.968	€ 52.564
inrichting nieuwbouw	€ 0	€ 48.404
boekenfonds	€ 13.489	€ 13.489
revitalisering Buitenmuseum	€ 234.312	€ 0
bestemmingsfonds OCW	€ 680	€ 680
bestemmingsfonds OCW beveiliging	€ 0	€ 84
totaal bestemmingsreserves	€ 348.769	€ 114.457
totaal eigen vermogen	€ 374.367	€ 115.950
<i>aankoopfonds</i>	€ 6.374	€ 23.196
<i>voorzieningen (jubilea)</i>	€ 2.018	€ 1.668
<i>langlopende schulden</i>		
investeringsubsidie OCW	€ 259.922	€ 300.570
rentedragende lening	€ 75.000	€ 0
<i>kortlopende schulden</i>		
crediteuren	€ 103.108	€ 112.717
vakantiegeld en -dagen	€ 63.562	€ 62.511
belastingen	€ 36.416	€ 30.892
schulden inzake pensioenen	€ 13.700	€ 11.485
overige schulden	€ 11.334	€ 9.172
overlopende passiva	€ 113.493	€ 95.346
vooruitontvangen bedragen	€ 7.677	€ 85.347
schulden inzake conversie	€ 4.108	€ 4.108
totaal kortlopende schulden	€ 417.513	€ 411.578
totaal passiva	€ 1.135.194	€ 852.962

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

baten	boekjaar 2009	begroting 2009	boekjaar 2008
directe opbrengsten			
publieksinkomsten	€ 459.844	€ 558.481	€ 452.483
sponsorinkomsten	€ 11.000	€ 100.000	€ 8.985
overige inkomsten	€ 126	€ 0	€ 0
indirecte opbrengsten	€ 19.719	€ 32.500	€ 40.906
totale opbrengsten	€ 490.689	€ 690.981	€ 502.374
subsidie OCW CuNo	€ 1.801.587	€ 1.724.029	€ 1.721.370
onderdeel huren	€ 0	€ 0	€ 0
onderdeel exploitatiebijdrage	€ 0	€ 0	€ 0
subsidie provincie CuNo	€ 35.000	€ 35.000	€ 8.404
subsidie gemeente CuNo	€ 5.000	€ 0	€ 0
overige subsidies/bijdragen			
subsidies uit publieke middelen	€ 12.000	€ 145.000	€ 5.508
bijdragen uit private middelen	€ 366.445	€ 0	€ 12.550
bijdragen van VSB-fonds	€ 0	€ 75.000	€ 0
totale bijdragen	€ 2.328.032	€ 1.979.029	€ 1.747.832
totale baten	€ 2.818.721	€ 2.670.010	€ 2.250.206

lasten	boekjaar 2009	begroting 2009	boekjaar 2008
salarislasten	€ 1.143.167	€ 1.205.447	€ 1.106.759
afschrijvingen	€ 78.539	€ 75.000	€ 81.986
huur	€ 266.393	€ 267.409	€ 261.169
aankopen	€ 33.551	€ 15.000	€ 7.625
overige lasten	€ 1.136.843	€ 1.107.154	€ 784.720
totale lasten	€ 2.658.492	€ 2.670.010	€ 2.242.259
saldo uit gewone bedrijfsvoering	€ 160.229	€ 0	€ 7.947
saldo rentebaten	€ 1.430-	€ 0	€ 2.269
saldo overige buitengewone baten/lasten	€ 82.880	€ 0	€ 0
mutatie aankoopfonds	€ 16.822	€ 0	€ 9.332-
exploitatieresultaat (- = verlies)	€ 258.501	€ 0	€ 884

FORMATIE AFRIKA MUSEUM PER 31-12-2009

directie mw drs I.E. Hübner, *directeur* / mw M.J. Pompe MA *directiesecretariaat* / **bedrijfsvoering** drs H. Winter *adjunct-directeur* / mw J. Melssen / mw C. Thielen / **tuindienst** mw J. Praag / J.H. Benda / F. van Wetten / W. Peters **technische dienst** C.H.G. Felten / F. Verbiesen / **huishoudelijke dienst** mw C.W.A. Wijers-Kaal / G.L.M. Wijers mw N. Mahler / **bewaking** B. Jamlean / R. van Rooij / T. Hübner (*oproep*) / T. Verbiesen (*oproep*) / C. Zijm (*oproep*) C. Kortenhof (*oproep*) / M. Verbiesen (*oproep*) / T. Hoogland (*oproep*) / **balie** mw J. Coolen / mw C. van Lamsweerde / mw I.M. Teering / mw B. Tijdink / mw M. Arns / mw M. van Ooijen (*oproep*) / mw M. van Dijk (*oproep*) mw D. Snoeijen (*oproep*) / mw S. Meuwese *buitenwinkel* / **publieksdienst** mw drs M.J.E.A.W. Relouw *PR en communicatie* / mw M. Tesser *educatie* / mw P. Kooistra *evenementen* / mw D. Schinkel *groepsreserveringen* E.G. Cissé *educatie, muziek en dans* / **rondleidingen (oproepkrachten)** mw drs C.H.H.M. Kommers / mw dr M. Steegstra / mw drs P. Timmermans / mw M. Truin / drs S. van der Goot / **activiteitenbegeleiding (oproepkrachten)** mw A. Cappendijk / mw J. Chevannes / mw C. Rohde / mw T. Geurts / mw H. Jaspers / mw A.C.M. Jorna *Afrikaanse verhalen* / **collectie** mw drs I.E. Hübner *hoofdconservator* / W. Welling *conservator hedendaagse Afrikaanse kunst* mw drs M. Kool *collectiebeheer* / L.P.M. de Roeper *restaurator* / **onderzoek en documentatie** Prof dr W. van Damme / **vrijwilligers** mw M. Truin *bibliotheek* / mw M. Ourahou *buitenwinkel* / mw E. Grotenhuis *buitenwinkel* mw A. Lamers *buitenwinkel* / Mw. Y. Veenstra *Vriendenkring* / F. Aleven *fotografie* / **bestuur Stichting Afrika Museum** mr L.R. van der Weij *voorzitter* / drs C.M.J. Herwijn RA *penningmeester* / F. Wijnen *CSSp.* / H. van Loon *CSSp.* / Prof dr H. J. M. Venbrux / **bestuur Stichting tot Steun aan het Afrika Museum** mr L.R. van der Weij *voorzitter* drs C.M.J. Herwijn RA *penningmeester* / mr J. Lamens / *Bestuur Stichting Afrika Museum vergaderde vier keer in 2009.* / *Bestuur Stichting tot Steun aan het Afrika Museum vergaderde twee keer in 2009.*

ALGEMENE GEGEVENS

fotobijlschriften

voorzijde Bizango-beelden, Haïti, Collectie Afrika Museum, Berg en Dal. **pag 1 boven** Tentoonstelling Religie en Samenleving. **onder** Museumtree. **pag 2** Directeur Irene Hübner. **pag 6** Eduard Duval Carrié, Le Monde des Ambaglos (detail), Haïti. Collectie Afrika Museum, Berg en Dal. **pag 8 boven** Pierrot Barra, Baron Samedi, Collectie Reynaldi Lally, Haïti. **onder** Belkis Ayon Mansó, Nlloro, 1998, Estate Belkis Ayon. **pag 9** Pierrot Barra, Agwe als admiraal of kapitein van het schip Imamou waarmee de overledenen naar het rijk van de vououders worden gebracht, Collectie Reynaldi Lally, Haïti. **pag 10, 11 en 12** Foto's uit BeforExile. **pag 13** Rosana Poulino, Soldiers (detail), 1996, Collectie kunstenaar. **pag 15** boven Renée Stout, Oil No. 14, 2003-05, Collectie Renée Stout en Hemphill Fine Arts. **onder** Eneida Sanches, Trance, Collectie Afrika Museum, Berg en Dal. **pag 16** Jeugdige museumbezoek Via del Mondo. **pag 18 boven** Keti Koti festival. **midden** Optreden tijdens Via del Mondo. **onder** Optreden Capoeira-school tijdens zomerprogramma. **pag 21 boven** Fufu-proeverij tijdens Gratis Museumdag. **midden** Kunstwerk gemaakt in workshop 'Op de versiertour'. **onder** Wensbootjes voor de godin Yemanjá. **pag 23 boven** Optreden tijdens festival Via del Mondo. **onder** 'Silent disco' tijdens festival Via del Mondo. **pag 25** Dubbelfiguur, Fali, Cameroun, Collectie Afrika Museum, Berg en Dal. **pag 26** Buitenmuseum in de sneeuw. **pag 31** Ghana-woonerf in het Buitenmuseum.

Afrika Museum

Postweg 6 / 6571 cs Berg en Dal
T 024 - 684 72 72 / info@afrikamuseum.nl
www.afrikamuseum.nl / F 024 - 684 19 22

openingstijden

maandag t/m vrijdag 10.00 - 17.00 uur
zaterdag, zon- en feestdagen 11.00 - 17.00 uur
van 1 november t/m 31 maart op maandagen gesloten
Nieuwjaarsdag gesloten

bereikbaarheid

Vanaf station Nijmegen met buslijn 8 richting Berg en Dal, halte Golden Tulip Hotel Val Monte. Vandaar kunt u het museum te voet bereiken (ca. 25 minuten).

colofon

© Afrika Museum, Berg en Dal

fotografie

Ferry Herrebrugh (collectie)

Frans Aleven

Afrika Museum

grafisch ontwerp

Atelier René Knip

en Rens Martens

druk

Thoben Offset Nijmegen